

pramenů, tj. deníky, korespondence, účty, zdravotněnou literaturu, i literaturu sekundární, zaměřenou na dílčí problémy zkoumaného tématu. Podrobný poznámkový aparát i rozsáhlá bibliografie se nachází na konci studie. Kniha dále obsahuje i obrazové přílohy, reproduované černobíle — dobové ilustrace i zobrazení ložnicového vybavení, zejména lůžkovin.

Helena Chalupová

Petr ROUBAL, *Československé spartakiády, Praha, Academia, 2016, 408 s., ISBN 978-80-200-2537-1*

V českém prostředí dosud chyběla komplexní, pramenně podložená práce o fenoménu československých spartakiád. Ono pomyslné bílé místo nedávno vyplnila kniha Petra Roubala věnovaná proměnám a dynamice jednoho z nejvýznamnějších komunistických rituálů, který byl důkazem megalomanských snah a ambicí režimu, a to nejen co se velmi štědrého rozpočtu týče. Jak Roubal ukazuje, tato sportovní festivity měla politický, ale také sociální a umělecký rozměr.

Autor studie zasazuje strahovské spartakiády do kontextu komunistické každodennosti a popisuje je v podstatě jako pravidelně se opakující *Gesamtkunstwerk*. Upozorňuje na jejich sepětí s hudbou, choreografií, designem, ale také s architekturou či dobovou literaturou. Vedle samotného strahovského cvičení samozřejmě sleduje celý pětiletý koloběh příprav, nácvičů a organizace a upozorňuje na skutečnost, že vedle čistě deskriptivního vnímání této problematiky a koncentrování se pouze na politickou dimenzi hromadného cvičení je třeba vnímat i „druhý život“ spartakiádních oslav a jejich reálné zasazení do životů dobových aktérů. Roubalovo zohlednění i nepolitických aspektů tohoto fenoménu dodává knize, respektive líčení spartakiád na plastičnosti.

Každá kapitola této více než čtyřsetstránkové monografie postupně odpovídá na otázky položené autorem v úvodu publikace. Sémantické problematice hromadných cvičení se dokonce věnují hned dva oddíly knihy. Vedle zmíněné spartakiádní symboliky řeší autor i původ těchto sportovních festivit, jejich logistiku a celospolečenský ohlas. V prvních třech částech své monografie Petr Roubal sledoval vizuální politické strategie, jež byly vlastní hromadným cvičením již před samotným vznikem spartakiád v Československu, a snažil se odpovědět na otázku, kde se vůbec fenomén spartakiád vzal, kde hledat kořeny hromadného cvičení v českém prostředí a kde se tvůrci spartakiádních skladeb inspirovali. Odpovědi se mu staly nejen *Turnfesty* konané od poloviny 19. století v německých městech a sokolské slety, ale také politické podhoubí levicových stran, jimž vyhovovala myšlenka podřízení jednotlivce kolektivu, což bylo pro synchronizované hromadné cvičení přirozeně nezbytným předpokladem. Autor připomíná i cvičení v 18. století, vycházející zejména z armádního a aristokratického prostředí. Za otce gymnastiky byl považován pruský pedagog s českými kořeny Friedrich Ludwig Jahn. Na jeho odkaz poté mohli mladí turneři navazovat, mimo jiné také prostřednictvím tělocvičného názvosloví, které vymyslel.

Druhá část knihy sleduje sémantiku I. československé spartakiády. Ta se od pozdějších normalizačních hromadných vystoupení zřetelně liší a dle autora tudíž vy-

žaduje zvláštní pozornost. Roubal v dané kapitole názorně ukazuje, čím se tematika a samotné vizuální zobrazení skladeb vyznačovalo a jakou symbolickou úlohu měli cvičenci představující například ozubená kola či různé geometrické obrazce. V návaznosti na druhou kapitolu část třetí sleduje normalizační spartakiády, v nichž se tvůrci tělocvičných skladeb snažili najít „nejmenšího společného jmenovatele“ — tedy jistý modus vivendi mezi politickou mocí a masou veřejnosti, jenž by tuto festivity „zlidštil“. Daleko více prostoru bylo proto poskytnuto například cvičení rodičů s dětmi. Roubal tedy ukazuje dynamiku vývoje hromadných cvičení — stalinská specifika I. celostátní spartakiády nahrazují v letech 1975, 1980 a 1985 normalizační hodnoty. Nicméně avizovaným „zlidštěním“ neztratil strahovský rituál nic na své političnosti.

Ve čtvrté kapitole autor přibližuje organizační náročnost celého podniku — vždyť nešlo jen o finanční zátěž československého státu. Svůj podíl na zdárném průběhu akce měl přinést prakticky každý účastník. Náviku spartakiád bylo věnováno velké množství prostoru v hodinách tělesné výchovy ve školách i ve volném čase. Stejně tak bylo třeba zvládnout celou několikadenní událost logisticky, včetně ubytování a stravování cvičenců. V poslední, páté kapitole autor postihuje postoje veřejnosti vůči fenoménu spartakiád jako takovému. Dochází k poznatku, že ačkoli se společnost mohla sama aktivně na cvičení podílet či se na něj dokonce mohla těšit, nemusel její postoj nutně znamenat automatický souhlas s oficiálními normami a politikou strany, která prostřednictvím spartakiádní symboliky dávala možnost zapojit se lidem, již by jinak jiný komunistický rituál odmítli.

Stěžejním motivem celé knihy je sledování kontinuit v oblasti tělovýchovy v českém prostředí — komunistický rituál spartakiád měl plynule navázat na starší všesokolské slety. Pravidelné konání tohoto sportovního svátku tak posloužilo nejen jako prostředek legitimizace komunistické diktatury, ale z pohledu obyčejných lidí i z perspektivy moci rovněž představovalo nezávadné a v podstatě kontrolované trávení volného času všech věkových skupin, které se společně přípravě skladeb věnovaly.

Lze se domnívat, že cvičení a tělovýchova přinášely cvičencům zejména radost z pohybu a fyzické i psychické tužení vlastních těl. Pro stát však představovala tato synchronizace a snad i momentální ovládnutí těl socialistického lidu, jenž měl být zdrojem veškeré síly a zároveň masou zcela poslušnou vládnoucí straně, nástroj disciplinace veřejnosti a performativity moci. Tuto Foucaultovu teorii Roubal doplnil o Geertzovy myšlenky týkající se symboliky rituálů, jejichž prostřednictvím se moc stává hmatatelnější a efektivnější. Jenže co si počít s vědomím, že dějiny jsou plné lidových i politických slavností a festivit bez ohledu na povahu panujícího režimu? Nabízí se tak otázka k dalšímu promýšlení — co přesně činilo spartakiády jakožto organizované kolektivní cvičení známé již z minulosti specifickým dílem totalitního, respektive nesvobodného zřízení? Ostatně podobná hromadná a veřejná cvičení reprezentovala meziválečný Sokol coby organizaci ostentativně poplatnou politickému režimu mladého Československa. Stejně tak studie neinformuje o průběhu a organizaci komunistických spartakiád konaných v demokratické éře první republiky.

Badatelsky se autor opírá o archivní prameny, čerpá z dobového tisku. Velké množství cizojazyčné literatury pak dokládá důslednost, s níž se tématu chopil. Publikaci Petra Roubala lze proto čtenáři zcela jistě doporučit. Přínosná je nejen díky vlivu kulturní antropologie, jež dokreslí dobový rámec, ale rovněž z důvodu sledo-

vání a chápání kontinuit v českém (nejen tělocvičném) prostředí. Zajímavé jsou rovněž autorovy teze a závěry, s nimiž doplňuje dosavadní výzkum státního socialismu.

Magdalena Vlasáková

Petr POLEHLA (ed.), 350 let královéhradecké diecéze, Červený Kostelec, Pavel Mervart, 2015, 459 s., ISBN 978-80-7465-160-1

Je obecně známo, že za episkopátu a aktivního přispění kardinála a pražského arcibiskupa Arnošta Vojtěcha z Harrachu vznikla v rámci podpory rekatolizačního úsilí a zefektivnění církevní správy po třicetileté válce dvě nová biskupství v Litoměřicích (1655) a Hradci Králové (1664). V roce 2014 tak uplynulo kulatých 350 let od doby, kdy se z pražské arcidiecéze vydělila v rámci České církevní provincie diecéze královéhradecká. Vedle světských a církevních oslav se v dubnu jubilejního roku konala v prostorách královéhradeckého Nového Adalbertina rovněž vědecká konference, na které vystoupili historici a zástupci příbuzných oborů, aby toto výročí využili k reflexi řady témat souvisejících s biskupstvím a náboženským životem v diecézi. Setkání se uskutečnilo pod hlavičkou zdejšího Diecézního teologického institutu ve spolupráci s Filozofickou a Pedagogickou fakultou Univerzity Hradec Králové. Tištěným výstupem z tohoto setkání je kolektivní recenzovaná monografie, která v 28 původně konferenčních příspěvcích mapuje vznik, dějiny, osobnosti a náboženský život v královéhradecké diecézi od 17. do 20. století (s výkladovými přesahy do doby starší, především v souvislosti s kaplí sv. Klimenta a litomyšlským biskupstvím).

Již letmý pohled do obsahu monografie navnadí čtenáře množstvím různorodých otázek, na které jednotliví autoři hledali odpovědi. Není možné se na několika málo řádcích vyjádřit k obsahu všech příspěvků, aniž bych jednotlivé autory nepoškodil přílišnou bagatelizací výsledků jejich práce. Dovolím si tedy představit obsah monografie souhrnně prostřednictvím tematických okruhů.

Přestože editor musel hrát s již předem rozdanými kartami, nelze tematickému záběru jubilejní publikace vytknout nic podstatného. Podle očekávání rezonuje vznik nové diecéze v různých kontextech u nejpočetnější skupiny příspěvků. Úvodem se František X. Halas obecně zamýšlí nad tím, jak poměr světské moci a církve ovlivňuje zřizování nových biskupství. Nicolas Richard přibližuje z pozice pastorační vědy důvody, proč došlo k upřednostnění vzniku nové diecéze před obnovou farní sítě v tomto dříve silně protestantském regionu. Text Bogusława Czechowicze zkoumá ideové ukotvení vzniku nového biskupství v mylné historické tradici lokalizovat nejstarší český kostel knížete Bořivoje do Hradce Králové (záměna s Levým Hradcem). Tuto seriózní část své práce rozvíjí autor spekulací o tom, že zmíněná lokalizace nejstaršího křesťanského kostelíka mohla vzniknout v době poděbradské jako politická odpověď na ideový program katolické Vratislavi, která zdůrazňovala motivy kultu sv. Vojtěcha a legendárního knížete Vratislava ve prospěch své snahy zaujmout místo hlavního města zemí Koruny české. Bez pádnějších a průkaznějších argumentů však zůstává u čiré domněnky opírající se o dosti volné asociace a víceznačnou symboliku. Krátké pojednání Jany Vojtíškové přibližuje třenice mezi městem a novým bis-